

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय भूमि आयोग

०१-५३९३९३२
५३९३९३५
५३९३९३६

टोल फ्री नं.: १६६००१३५४४४

वेबसाइट : www.nlc.gov.np

इमेल: info@nlc.gov.np

पत्र संख्या :- २००८/०८०
चलानी नं. :- ८२९

ताहाचल, काठमाडौं ।

मिति:- २०८०/०३/१३

विषय:- निर्देशन पठाएको सम्बन्धमा ।

श्री राष्ट्रिय भूमि आयोग,
जिल्ला समितिहरू (सबै)

प्रस्तुत विषयमा आयोगका विभिन्न जिल्ला समितिहरूबाट भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ मा आयोगका कामकारवाहीसँग सम्बन्धित विभिन्न व्यवस्थाहरू वन ऐन, २०७६ सँग मुख निमिलेको भनी सो सम्बन्धमा जिल्ला समितिबाट निर्देशन/राय माग भई आएको सन्दर्भमा:-

(क) भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा ५२ग को उदपदफा (१) मा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो दफा प्रारम्भ हुँदाका बखत ऐलानी वा अन्य सरकारी जग्गा वा अभिलेखमा वन क्षेत्र जनिएको भए तापनि आबादीमा परिणत भएको जग्गामा कम्तीमा १० वर्ष अघिदेखि आबाद कमोत गरी आएका अव्यवस्थित बसोबासीलाई एक पटकका लागि नेपाल सरकारले निजहरूले आबाद कमोत गर्दै आएको स्थानमा तोकिएको क्षेत्रमा हदमा नबढ्ने गरी जग्गा उपलब्ध गराउन सक्नेछ भन्ने सपष्ट कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

(ख) वन ऐन, २०७६ को दफा २ को खण्ड (फ) मा वन क्षेत्र भन्नाले निजी स्वामित्वको हक भोगको र प्रचलित कानूनले अन्यथा व्यवस्था गरेको बाहेकको वन सिमाना लगाइएको वा नलगाइएको वनले घेरिएको वा वनभित्र रहेको घाँसे मैदान, खर्क, हिउँले ढाकेको वा नढाकेको नाङ्गो पहाड, बाटो, पोखरी, ताल तलैया, सिमसार, नदी, खोलानाला, बगर,पती वा ऐलानी जग्गाले ओगटेको क्षेत्र सम्झनु पर्छ भन्ने परिभाषा उल्लेख छ ।

यो परिभाषा खण्डमा "प्रचलित कानूनले अन्यथा व्यवस्था गरेको बाहेकको" भन्ने कानूनी व्यवस्थाले भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा ५२ग बमोजिमको जग्गा वन ऐन, २०७६ को दफा २ को खण्ड (फ) को वन क्षेत्रको परिभाषामा नपर्ने स्वतः सिद्ध छ । त्यसैले भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा ५२ग को उदपदफा (१) बमोजिम काम गर्न कुनै बाधा नपर्ने प्रष्ट कानूनी व्यवस्था छ ।

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय भूमि आयोग

०१-५३९३९३२
५३९३९३५
५३९३९३६

टोल फ्री नं.: १६६००९३५४४४

वेबसाइट : www.nlc.gov.np

इमेल: info@nlc.gov.np

पत्र संख्या :-

चलानी नं. :-

ताहाचल, काठमाडौं ।

- (ग) ऐलानी र पर्ती जग्गाको हकमा पनि वन ऐन, २०७६ को सोही परिभाषा खण्डमा "वनभिन्न रहेको" ऐलानी र पर्ती जग्गालाई मात्र सम्बोधन गर्दछ।
- (घ) भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा ५२ग को "स्पष्टीकरण" खण्डको (क) मा "अव्यवस्थित बसोबासी" भन्नाले सरकारी ऐलानी, पर्ती वा सरकारी अभिलेखमा वन जनिएको भए तापनि लामो समयदेखि आवाद कमोत गरी घर, टहरा बनाई बसोबास गरेका उपदफा (३) का आधारमा वर्गीकरण गरिएका व्यक्तिलाई सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले निजप्रति आश्रित परिवारका सदस्य समेतलाई जनाउनेछ भन्ने कानुनी व्यवस्था छ भन्ने खण्ड (ख) मा "ऐलानी जग्गा" भन्नाले सरकारका नाममा दर्ता भए वा नभएको, सरकारी अभिलेखमा वन जनिएको भए तापनि लामो समयदेखि आवाद कमोत गरिआएको वा तत्कालीन समयमा आवाद कमोत गर्न दिएको जग्गालाई सम्झनु पर्छ भन्ने कानुनी व्यवस्था छ।
- माथि उल्लिखित व्यवस्थाले नापी क्षेत्रीय किताब (फिल्डबुक), नापी नक्सा लगायतका सरकारी अभिलेखहरूमा वन जनिएका जग्गाहरूलाई समेत वितरण गर्नका लागि स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरिएको छ।
- (ङ) भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को ५२ग को व्यवस्था कानूनी रूपमा प्रष्ट रहेको र यो वन ऐन, २०७६ का कानूनी व्यवस्थाहरूसँग कहिकतै बाझिएको छैन।
- (च) भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ (आठौं संशोधनसहित) र वन ऐन, २०७६ दुबै विशेष ऐन भएको र समानस्तरका ऐनहरू बाझिएको खण्डमा समेत पछिल्लो ऐन लागू हुने कुरा कानूनको सर्वमान्य सिद्धान्त हो। भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ (आठौं संशोधनसहित) २०७६।१०।२८ मा प्रमाणीकरण भएको र वन ऐन, २०७६ को २०७६।०६।२७ मा प्रमाणीकरण भएकोले भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१(आठौं संशोधनसहित) पछिल्लो विशेष ऐन भएको र सोही लागू हुने कुरा स्वतः सिद्ध छ।
- (छ) भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१(आठौं संशोधनसहित)को दफा ६३ मा बाझिएमा गर्ने अन्तर्गत "यो ऐनमा र यस अन्तर्गत बनेका नियमहरूमा लेखिएकोमा सोही बमोजिम र अरूमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ" भन्ने कानुनी व्यवस्था छ। यसले यो ऐन मात्र नभई यसका नियमावलीहरूलाई समेत उच्च महत्वसहित संरक्षण गरेको छ।

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय भूमि आयोग

०१-५३९३९३२
५३९३९३५
५३९३९३६

टोल फ्री नं.: १६६००९३५४४४

वेबसाइट : www.nlc.gov.np

इमेल: info@nlc.gov.np

पत्र संख्या :-

चलानी नं. :-

ताहाचल, काठमाडौं ।

भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा ५२क. को उपदफा (३) र दफा ५२ख. को उपदफा (६) बमोजिमको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनको लागि नेपाल सरकारले राष्ट्रिय भूमि आयोगको गठन गरेको हो। तसर्थ: यसले भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ र भूमि सम्बन्धी नियमहरू, २०२१ तथा राष्ट्रिय भूमि आयोग गठन आदेश, २०७८ र आदेश अन्तर्गत बनेका कार्यविधिहरूसमेतबाट निर्दिष्ट कार्यसम्पादन गर्न कुनै प्रकारको कानूनी द्विविधा वा बाधा अवरोध नरहेकोले सोही अनुसारको कार्य गर्न गराउन सबै जिल्ला समितिलाई निर्देशन दिने साथै सो को व्यहोरा नेपाल सरकार भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयलाई बोधार्थ जानकारी दिने भनी राष्ट्रिय भूमि आयोगको मिति २०८०/०३/०८ मा निर्णय भएकोले सोही बमोजिम गर्न गराउन निर्णयानुसार यो निर्देशन पठाइएको व्यहोरा अनुरोध छ।

बोधार्थ:-

श्री भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय,
सिंहदरबार, काठमाडौं ।

.....
(गोकुल भुजेल)
कानून अधिकृत